

Каталог - 2018

**ХАРКІВСЬКИЙ
ОСІННІЙ МАРАФОН
ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО ПСИХОЛОГІВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А. С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПСИХОЛОГІВ ХАРКОВА
МІЖРЕГІОНАЛЬНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ СИМВОЛДРАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНА АСОЦІАЦІЯ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ РОЗВИТКУ «ЛАДО»

*З нагоди 110-річного ювілею Л.І. Божович (1908-1981),
115-ї річниці з дня народження П.І. Зінченка (1903-1969)
та О.М. Леонтьєва (1903-1979)*

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Каталог психотехнологій; тези доповідей)

27 жовтня 2018 року

Харків – 2018

УДК 159.9.07
ББК 88

Рецензенти:

Кузнєцов Марат Амїрович, доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Панок Віталій Григорович, психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи

Романовський Олександр Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного технічного університету «ХПІ»

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол № 7 від 25.10.2018 року

ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 27 жовтня 2018 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2018. 304 с.

ISBN 978-617-7645-34-3

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «**ХАРКІВСЬКИЙ ОСІННІЙ МАРАФОН ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ**», метою якої було висвітлення в рамках профорієнтації та просвітництва новітніх розробок у галузі психотехнологій, представлених на теренах України.

Перша частина збірника містить **Каталог психотехнологій** новітніх авторських розробок розвивальних, психокорекційних, діагностичних, тренінгових програм, методик, технік тощо, інформація про які подана у вигляді анотацій.

У другій частині розміщено тези доповідей, які містять результати науково-практичних розробок учасників конференції.

Матеріали конференції віддзеркалюють результати сучасних досліджень у галузях теоретичної та прикладної психології.

Для науковців, викладачів, аспірантів та магістрантів, студентів гуманітарних спеціальностей, практичних психологів, вихователів, соціальних та медичних працівників.

Матеріали друкуються в авторському варіанті з правками редакції.

ISBN 978-617-7645-34-3

УДК 159.9.07
ББК 88

© ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2018
© Колектив авторів, 2018
© Сльчанінова Т.М. (оформлення, Ψ-емблема), 2018
© Фоменко К.І. (обкладинка), 2018

Диаб Набил Ценность собственной жизни у студентов как объект психологического исследования	157
Дівинець Д.С. Вплив релігійних установок на відношення до смерті у молоді	162
Дорожко І.І., Сосніхіна С.Є. Ціннісні настанови сучасної студентської сім'ї.....	166
Жукова Л.В. Основні напрямки психолого-педагогічного супроводу дітей з аутичними порушеннями.....	170
Задорожна І.С., Шукалова О.С. Прояв агресії у студентської молоді.....	172
Зайцева О.О. Теоретичне обґрунтування змістової моделі мотиваційних чинників метакогнітивної активності студентів та методи їх вивчення	174
Захаревич Н.В. Критичне мислення і креативність як важливі компетентності у навчанні старшокласників	177
Корж О.В. Особливості пошуку сенсу життя у людей середнього віку	179
Костикова О.В. Профессиональный имидж: аспекты конструктивной критики	183
Крамченкова В.О. Типологія ставлення до паління.....	184
Кузнєцов М.А., Шаповалова В.С. Прогнозування ступеня схильності студентів до страхів, пов'язаних з навчально-професійною діяльністю	185
Кузнєцова М.М. Оптимізм в системі предикторів психічної саморегуляції навчально-професійної діяльності студентів	190
Кушнарєва Л.А. Особливості та наслідки переживання нещасливого кохання	195
Ладика В. В., Шукалова О.С. Роль репрезентативної системи сприйняття у процесі навчання студентів	196
Леженіна Л.М. Психологічні умови профілактики синдрому емоційного вигорання у майбутніх працівників слідчого апарату правоохоронних органів.....	198
Лесніченко Н.П. Психосоматика у фокусі історії.....	200
Лисенко Л.М. Значущість соціального інтелекту в професіях системи «людина – людина».....	204
Лисечко М.В. Структурно-процесуальна модель формування рольової компетентності у студентів	208
Литвин А.О. Здатність генерувати ідеї як властивість особистості	112
Лугова М.С. Особливості психосоматичної компетентності людей з алергічними реакціями та захворюваннями шкіри.....	214
Меднікова Г.І. Психологічні особливості хворих на нейродерміт	216
Місюра А.В. Психологічні особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.....	218
Москаленко В.В., Цигічко К.Д. Арт-терапія як метод розвитку обдарованості дитини	219
Нестеренко М.О. Підходи до психологічної діагностики особистості	221
Нестеренко М.О., Ярещенко О.В. Психологічні складові структури особистості співробітника Національної поліції України	224
Нікітіна О. П., Обухова Н. О. Особливості розробки психотехнологій по активізації потенціалу особистості в контексті ауто-перцепції.....	227
Нікітіна О.П., Турчинова Ю.Р. Психологічні особливості стилів батьківського виховання в залежності від типу сім'ї (повна/неповна).....	227
Одокієнко О.Є., Жидко М.Є. Основні виклики у практиці психолога в сучасному технічному університеті (на прикладі досвіду психологічної служби, відділу навчально-виховної роботи Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»).....	229
Орлова В.А., Підчасов Є.В. Роль стилю сімейного виховання у формуванні	

Меднікова Г.І.

*Національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХВОРИХ НА НЕЙРОДЕРМІТ

В Україні, як і у всьому світі, останніми десятиріччями спостерігається зростання кількості хронічних шкірних захворювань, серед яких значне місце посідають дерматози, у тому числі atopічний дерматит (нейродерміт). Нейродерміт характеризує виразний свербіж, хронічний перебіг з рецидивами, переважне ураження обличчя, шиї, ліктів, колін, кистей і стоп, що супроводжується зниженням або втратою працездатності, соціальною дезадаптацією, погіршенням якості життя хворих.

На сьогодні в дерматології існує декілька уявлень щодо етіології нейродерміту, які не виключають одне одного. Деякі автори вважають, що головну роль відіграє зміна функції нервової системи (центральної, парасимпатичної або симпатичної), інші надають визначального значення алергічним і аутоалергічним реакціям, не виключається роль дисфункції внутрішніх органів, спадкових чинників, імунодефіцитного стану організму (Савко Н.В., 2002). Алергологами та дерматологами визнається значна роль стресу в етіології та патогенезі нейродерміту (Єслецький В.Ю., 2006; Львов А.М., 2004; Павлова О.В., 2009 та ін.), наявність вроджених невропатичних стигм, які проявляються схильністю до шкірних реакцій (свербіж, почервоніння), що виявляються навіть при незначних стресових ситуаціях (Федоренко Л., 2012). У випадках стресогенного впливу на динаміку нейродерміту визначається конституційно низька толерантність до стресогенних впливів і недостатня активність психологічних захистів (Міченко А.В., 2009).

Поряд із цим, саме захворювання та пов'язане з ним погіршення якості життя є для хворих психотравмуючою обставиною й негативно позначається на їхньому психічному стані. Такі особливості клінічної картини нейродерміту як інтенсивний свербіж, висип та значна частота загострень нерідко слугує причиною розвитку виразних нозогенних психічних розладів (Смулевич А.Б., Фильц О.О., 1992; Дробижев М.Ю., 2000). У хворих на нейродерміт визначені астеничні, тривожно-фобічні, депресивні, іпохондричні, дисоціативні прикордонні розлади (Александровський Ю.А., 2002; Дороженко І.Ю., 2004; Лусс Л.А., 2010; Орлов Ф.Б., 2017; Sadock В.І., Kaplan Н.І., 2007 та ін.), реакції з виявленням соціофобії та сенситивних ідей відносин, що супроводжуються хворобливим сприйняттям косметичного дефекту, ідеями меншовартості (Федоренко Л., 2012). Отже існує обернена соматопсихічна складова, що виявляється у психогенному впливі косметичного дефекту на особистість хворого «Эта составляющая, прежде всего, как одна из сторон психосоматических и соматопсихических взаимоотношений внутриличностного плана у человека проявляется, когда косметический

дефект психогенно воздействует на личность, а повторные психотравмы (смех товарищей, стыд близких друзей, зудофобия и др.) совместно с возможными и нередко встречающимися физическими (механическими) повреждениями кожи ухудшают динамику дерматоза» (Непомнящих Г.И., Хардикова С.А., Айдагулова С.В., 2009.).

Нейродерміт на сьогодні визнається типовим психосоматичним розладом (Александр Ф, 2002; Бройтигам В., 1999; Малкіна-Пих І.Г., 2005; Смулевич А.Б., 2007; Хомуленко Т.Б., 2009 та ін.). Взаємозумовленість шкірних захворювань і психологічних факторів, у тому числі особистісних характеристик, відзначається фахівцями психодинамічного напрямку, що дозволив трактувати генезис соматичних захворювань з погляду психологічних детермінант. Так в якості специфічного чинника виникнення дерматозів, що супроводжуються сверблячкою та саморозчісуваннями, розглядається пригнічення агресивних і сексуальних тенденцій при неможливості самостійно контролювати власні емоційні реакції (Александр Ф, 2002), Хворим на atopічний дерматит властиве пригнічення імпульсів ворожості стосовно своїх родин, почуття своєї неадекватності, депресивності, нервовість і занепокоєння (Greenhill, M., 1942), гальмування здатності домагатися успіху на роботі, проявляти себе як успішну людину, що використовує мобілізовану енергію в конструктивній діяльності (Miller, M.L., 1948).

В експериментально-психологічних дослідженнях таких хворих виявлені пристрасть до символів, конкретність і своєрідність мислення, низька самооцінка, високий рівень домагань, невпевненість в собі, незадоволеність собою, висока тривожність, невірноваженість, емоційна незрілість, періодична схильність до смутку, песимізму, образливості. Характерні також конфлікти з батьками, труднощі у відносинах з начальством, особами протилежної статі, а також порушення у сексуальній сфері. При цьому у них достатньо гарні стосунки з друзями, колегами по роботі чи навчанню (Іванова І.М., Антоньев А.А., 1991).

У сучасних дослідженнях визначено, що у хворих на нейродерміт спостерігаються завищені показники депресії, почуття неповноцінності, нейротизму, емоційної лабільності, відсутність схильності до співробітництва й об'єктивності, занижені показники загальної активності (Takahashi H., Tsuji H., Nonna M. та ін., 2013). У таких хворих спостерігається тенденція встановлювати небезпечні типи прихильності, виразний страх бути покинутим, недовіра до інших, занижений рівень припустимої близькості для відчуття комфорту в міжособистісній взаємодії. Виявлена залежність між тенденцією встановлювати небезпечний тип прихильності, зниженням індексу якості життя при захворюваннях шкіри й виразністю шкірних симптомів (Dieris6Hirche J., Milch W. E., Kupfer J., Leweke F., Gieler U., 2012).

У проведеному нами дослідженні брали участь хворі на нейродерміт

та особи, що не страждають на цю хворобу і не мають ніяких хронічних захворювань. До експериментальної і контрольної груп увійшло по тридцять досліджуваних. Дослідження проводилося із використанням «Опитувальника адаптивності» (О.П. Саннікова, О.В. Кузнецова), «Самоактуалізаційного тесту» (Л.Я. Гозман та інші), «Опитувальника рівня суб'єктивного контролю» (Є.Ф. Бажин та інші), «16-факторного особистісного опитувальника» Р. Кеттелла, опитувальника «Торонтська шкала алекситимії». Було визначено, що хворих на нейродерміт осіб можна охарактеризувати як низькоадаптивних, що обумовлено властивою їм схильністю до неструктурованого сприйняття адаптаційної ситуації, труднощами в ієрархізації сигналів за їх значенням, низьким рівнем готовності до активності в напрямку досягнення мети, схильністю до пасивного образу поведінки і втрати мети, вузькістю обсягу сигналів соціуму і неготовністю змінюватися в адаптаційній ситуації. Особи, що страждають на нейродерміт, виявили менший рівень прояву майже всіх самоактуалізаційних характеристик, у порівнянні з представниками контрольної групи. Вони схильні акцентувати увагу на негативних сторонах людської природи, відрізняються зниженою пізнавальною активністю, низьким рівнем самоприйняття, загальної творчої спрямованості, самоповаги і відчуття самоцінності. В осіб із нейродермітом виражена загальна екстернальна тенденція, яка більш за все проявляється у сфері виробничих відносин, невдач, сімейних стосунків та у сфері досягнень. Також ці особи відрізняються покірністю, конформністю, залежністю, практичністю, консерватизмом, проникливістю і обачністю. Для хворих на нейродерміт характерна знижена здатність до вербалізації емоційних станів, складність у визначенні та змісті власних переживань, складність в проведенні різниці між почуттями та тілесними відчуттями, сконцентрованість переважно на зовнішніх подіях, а не на власних переживаннях, що відповідає поняттю алекситимічності.

Місюра А.В.

*Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема розвитку дитячого мовлення є зараз однією з провідних у світовій психології. У багатьох країнах існують сильні дослідницькі колективи, які розробляють цю тему. Дослідники знаходять прояв багатьох принципів організації та функціонування мовного механізму, вивчаючи дословниковий етап, появу перших слів у мові дитини, ранні форми виникнення граматики. Проблеми психології мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку цікавили та цікавлять багатьох вчених.

Значний вклад у розвиток даної теми зробили такі науковці: В.С.